

Reactie internetconsultatie VWS Discussiestuk 'Zorg voor de Toekomst'

De houdbaarheid van de Nederlandse gezondheidszorg staat onder druk. Hoewel er al hard wordt gewerkt aan noodzakelijke veranderingen, is er meer nodig om de zorg ook in de toekomst goed te kunnen blijven organiseren. In deze discussienota worden denkbare beleidsopties op het gebied van (1.) preventie & gezondheid, (2.) organisatie & regie en (3.) vernieuwing & werkplezier beschreven. Zodat mensen ook in de toekomst kunnen vertrouwen op goede, betaalbare en toegankelijke zorg.

Hierbij willen wij namens burgerinitiatief [Stralingsbewust Wonen](#) reageren op de internetconsultatie.

Belangrijk knelpunt ontbreekt: gezondheidsrisico's door straling

Het belangrijkste knelpunt dat ons inziens ontbreekt in het discussiestuk is preventief en curatief beleid ten aanzien van de gezondheidsrisico's door elektromagnetische velden (straling).

Volgens schattingen ervaart 3-7% van de bevolking nu al (ernstige) gezondheidsklachten door een stralingsbelasting die *ruim onder* de huidige blootstellingslimieten ligt. Dat is een groep van in ieder geval **meer dan 500.000 mensen**. Veel mensen beseffen ook niet dat hun onverklaarde gezondheidsklachten (SOLK) ontstaan door straling van wifi, smartphones, zendmasten, etc., waardoor zij onnodig het medische circuit belasten. Vroegtijdige signalering en preventieve voorlichting kan veel zorgkosten (en leed) besparen.

Vele burgergroepen, belangenvertegenwoordigers, artsen en wetenschappers hebben de afgelopen jaren de overheid regelmatig gewaarschuwd dat deze **explosieve toename van de hoeveelheid én diversiteit van (gepulste) kunstmatige straling ernstige en schadelijke gevolgen heeft voor de volksgezondheid**.

Wij constateren echter dat de overheid hier niet naar luistert en zelfs enorme gezondheidsrisico's neemt door steeds meer wetgeving te (willen) implementeren die voorschrijft dat er overal in onze directe leefomgeving zendantennes geplaatst moeten worden. Burgers en gemeenten worden hierbij steeds verder ingeperkt in hun autonomie, en stralingsarme gebieden verdwijnen in hoog tempo. **Voor de snel groeiende groep mensen die wel degelijk gezondheidsklachten ervaart door straling is het van essentieel belang om in een (blijvend) stralingsarme omgeving te kunnen wonen en leven.**

Oplossingsrichtingen

1. **Pauzeer voorlopig uitbreiding van huidige zendmasten en de uitrol van 5G**, small cells en IoT-toepassingen en pas het voorzorgsprincipe toe. Zorgvuldigheid nu is beter dan spijt achteraf.
2. Maak fondsen vrij voor deugdelijk **onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek** naar risico's en gevolgen, rekening houdend met biologische, cumulatieve en langetermijn effecten.
3. Organiseer een inhoudelijk **maatschappelijk en politiek debat** (waar ook het [Rathenau Instituut voor pleitte](#)) en zorg voor effectieve voorlichting aan artsen, scholen en burgers over gezondheidsrisico's en hoe preventie toe te passen.
4. Neem burgers die gezondheidsklachten ervaren door straling serieus. Ondersteun hen met **passende hulpverlening** en maak **stralingsarme woon-, leef- en herstelgebieden** mogelijk of faciliteer deze zelf. Zorg daarbij dat het ministerie van VWS een leidende rol krijgt.
5. **Laat gemeenten en provincies hun autonomie en regierol behouden**, zodat ze zelf kunnen inspelen op lokale behoeften en situaties. Zie hierbij tevens de uitspraak van rechtbank

- Gelderland, waarin wordt gesteld dat gemeenten gezondheidsbelangen van burgers die gevoelig zijn voor straling mee moeten wegen in hun lokale antennebeleid ([ECLI:NL:RBGEL:2020:6702](#)).
6. Verzoek de staatssecretaris van EZK om de [zeer omstreden blootstellingsrichtlijnen van de private organisatie ICNIRP te herzien](#). Conform het vonnis van de bestuursrechter (en het advies van de Gezondheidsraad) kan niet uitgesloten worden dat ook bij een veldsterkte vér onder de blootstellingslimieten sprake is van verhoogde gezondheidsrisico's ([ECLI:NL:RBGEL:2020:6699](#)).
 7. Plaats opnieuw de op 10 december 2020 geannuleerde [technische briefing inzake het advies van de Gezondheidsraad over '5G en Gezondheid'](#) op de agenda van de Tweede Kamer. En neem hun advies om de 26 GHz frequentie voorlopig niet te benutten en hun advies om voorzorg toe te passen, omdat gezondheidsrisico's niet zijn uit te sluiten, serieus.
 8. Verzoek de staatssecretaris van EZK om de **Tweede Kamer te betrekken** bij de voorgenomen [wijziging van het Frequentiebesluit](#) 2013 (AMvB), dat landelijk de zeer omstreden ICNIRP blootstellingsrichtlijnen wil voorschrijven en gemeenten, provincies en burgers buitenspel zet.

Stralingsarm blijvende woongebieden realiseren

Vanuit burgerinitiatief Stralingsbewust Wonen hebben wij ons verdiept in de concrete mogelijkheden binnen de huidige wet- en regelgeving om *blijvend* stralingsarme woongebieden te realiseren.

Wij stellen voor om op diverse locaties in Nederland stralingsarme woongebieden te gaan realiseren. Het idee daarbij is dat mensen die stralingsarm willen wonen gezamenlijk op een specifieke locatie gaan wonen, waardoor het voor overheden en telecomaandervers voor die locaties niet nodig is om te zorgen voor een intensieve draadloze dekking. De gebruikelijke 'stralingsarme' dekking is overigens nog ruim voldoende om bijvoorbeeld het alarmnummer 112 mobiel te bereiken.

Vanwege regionale gebondenheid (o.a. familie, vrienden, werk, opleiding) komt er bij voorkeur **in iedere provincie tenminste één stralingsarm woongebied**. Voor urgente situaties is het van belang dat er op korte termijn al een eerste woonlocatie beschikbaar komt. Wij denken dat dit prima te realiseren valt. Dus de vraag is eigenlijk vooral: Waarom niet? Het levert juist vele voordelen op. Wat is erop tegen als gelijkgestemde mensen gezamenlijk in een stralingsarm gebied willen wonen?

Het belangrijkste criterium voor een stralingsarm woongebied is uiteraard dat het gebied stralingsarm is én blijft. Er is een verschil tussen stralingsarm en stralingsvrij. Het fenomeen stralingsvrij houdt in dat er helemaal geen straling aanwezig is op een locatie. Dat is tegenwoordig bijna niet meer te vinden in Nederland en dat hoeft ook niet. Onze wens is een stralingsarme locatie. Dit betekent een locatie met een zeer beperkte hoeveelheid straling van zendantennes. Om 112 te kunnen bellen is bijvoorbeeld maar heel weinig mobiele dekking nodig, dus dat zal in veruit de meeste gebieden geen probleem zijn. Ook wij vinden het uiteraard belangrijk dat men het alarmnummer kan bellen in geval van nood. Een ander belangrijk punt is de gewenste beschikbaarheid van internet en telefonie: dat kan beter, veiliger en sneller via een bekabelde wijze. Dus stralingsarm wil niet zeggen 'geen internet' of 'geen communicatie'.

Bij stralingsarm denken wij zelf qua richtlijn aan een maximale stralingsbelasting van 10 microwatt per vierkante meter conform de [SBM 2015-normen](#). Deze blootstellingsnormen zijn aanzienlijk lager dan de richtlijnen van de ICNIRP die de Nederlandse overheid vreemd genoeg nog altijd hanteert. In de praktijk zal dit, afhankelijk van de specifieke situatie, neerkomen op een afstand tot lokale zendmasten van ten minste 500 meter tot 1 kilometer. We denken daarbij vooral aan een 'groen' buitengebied met veel bomen en bosschages er omheen, aangezien bomen heel goed straling tegenhouden. **Bomen vormen daardoor een natuurlijke buffer.**

Daarnaast heeft het gebied bij voorkeur weinig inwoners, bebouwing, industrie en wegen en is de locatie zelf ten minste één hectare groot zodat deze groep mensen ook in de buitenlucht kan verblijven en enige beweeg- en leefruimte heeft. Verder dient het gebied geschikt te zijn (of gemaakt te kunnen worden) voor bewoning en bij voorkeur ook voor desgewenst (kleinschalige) werkactiviteiten. Bewoning kan zowel groepswoon zijn, als individuele wooneenheden en naast permanente ook tijdelijke woonoplossingen. Dat zou ook kunnen in combinatie met andere doelgroepen, denk aan jongeren en *tiny houses* (mits stralingsarm).

Een stralingsarm woongebied zou bijvoorbeeld een mooie invulling kunnen zijn voor de agrarische terreinen (met of zonder bebouwing) die momenteel in grote hoeveelheden vrijkomen en waarvoor een nieuwe (maatschappelijke) bestemming gevonden moet worden. Verder kan ook gedacht worden aan een leegstaand of binnenkort leegkomend klooster, fort, zorgcomplex, rijksmonument, landgoed of locatie in het buitengebied waar een nieuwe of betere invulling voor wordt gezocht, of een relevante locatie in de portefeuille van het Rijksvastgoedbedrijf.

Mogelijkheden in wet- en regelgeving

De Rijksoverheid heeft vastgesteld dat telecomaانبieders op 98% van de oppervlakte van elke Nederlandse gemeente mobiele dekking moeten realiseren. In het besluit van de Staatssecretaris van EZK van 6 maart 2020 ([WJZ/20062913](#), Toelichting, artikel 3.8.2) staat te lezen dat er voor deze dekkingseis een uitzonderingspositie is gecreëerd voor de Natura 2000-gebieden; de gebieden die vallen onder de bescherming voor radioastronomie en voor de buitenwateren. “In deze gebieden hoeft niet voldaan te worden aan de dekkingseisen. De 98% dekkingseis geldt dan voor het resterende grondgebied van een gemeente.”

Ons voorstel is om aan deze uitzonderingsposities de ‘stralingsarme woongebieden’ toe te voegen. Binnenkort zal het wetsvoorstel Telecomcode besproken worden in de Tweede Kamer, dus dit is een goed moment om deze aanvulling daar gelijk in mee te nemen. Er kunnen gezamenlijk afspraken gemaakt worden wat de exacte criteria zijn van een ‘stralingsarm woongebied’. Te denken valt aan een kwaliteitskeurmerk of een registratieregister, zodat duidelijk is welke gebieden hieronder vallen.

Indien de Rijksoverheid op deze wijze geen uitzonderingspositie wil realiseren voor de stralingsarme woongebieden, kan in ieder geval de **2% niet-dekkingsplicht** hiervoor benut worden. Het nadeel van deze oplossing is dat de stralingsarme woongebieden dan ten koste gaan van de 2% niet-dekkingsplicht. Aangezien er altijd plekken binnen gemeenten over blijven waar dekking redelijkerwijs niet realiseerbaar is, kan dit onwerkbaar situaties opleveren. In het [Toezichtarrangement Mobile Communicatie](#) van 3 maart 2020 zijn sancties opgenomen voor telecomproviders die niet aan de 98% dekkingsverplichting voldoen (van dwangsommen tot uiteindelijk intrekking van de vergunning). De stralingsarme gebieden kunnen hierdoor dus tot frictie tussen gemeenten en telecomaانبieders leiden. Het realiseren van de eerdergenoemde uitzonderingspositie heeft dan ook sterk de voorkeur.

Burgerinitiatief Stralingsbewust Wonen

In maart 2020 is burgerinitiatief Stralingsbewust Wonen opgericht om stralingsarme woongebieden te gaan realiseren. We zijn momenteel aan het zoeken naar potentiële woongebieden in Nederland die stralingsarm zijn. We hebben een uitgebreid interesseformulier op de website www.stralingsbewustwonen.nl geplaatst om inzicht te krijgen in hoeveel mensen hier serieuze interesse in hebben, hoe de woongemeenschappen er uit zouden kunnen zien en wie er mee willen helpen in het realiseren hiervan.

Inmiddels zijn er al 464 potentiële bewoners voor zo'n stralingsarm woongebied in Nederland. De leeftijden van de geïnteresseerden lopen uiteen van 24 tot 73 jaar; van jonge gezinnen tot gepensioneerden. Van de aanmeldingen is ongeveer een derde een aanmelding met een of meer (jonge) kinderen. Het betreft een diverse groep enthousiaste mensen met veel ideeën, kennis, ervaring en kwaliteiten. Zodra we meer bekendheid gaan geven aan dit initiatief, zal dat aantal ongetwijfeld nog flink gaan groeien. Daarnaast hebben we inmiddels een uitgebreid netwerk aan samenwerkingspartners en experts op het gebied van het feitelijk oprichten en inrichten van nieuwe woongemeenschappen.

Een speciale opmerking hier over gezinnen waar één of meer van de gezinsleden ernstige gezondheidsklachten door straling krijgen. Dat kan een ouder zijn, maar ook een kind. In een stralingsarm woongebied kan het gezin bij elkaar blijven en dat biedt grote voordelen.

Gemeenten zijn geïnteresseerd

Ook gemeenten blijken interesse te hebben. Op 29 mei 2020 hebben we vanuit burgerinitiatief Stralingsbewust Wonen aan alle 355 gemeenten een brief gestuurd met de vraag of er in hun gemeentegebied stralingsarme locaties beschikbaar zijn en of ze een stralingsarm woongebied mogelijk willen maken. We hebben tientallen reacties gehad van gemeenten die de problematiek herkennen en die aangeven open te staan voor dergelijke oplossingsgerichte burgerinitiatieven. Tegelijkertijd zien zij zich enorm beperkt door de 98% dekkingsverplichting die hen door de Rijksoverheid wordt opgelegd en missen ze handvatten over hoe zij zo'n gebied mogelijk zouden kunnen maken binnen de huidige wet- en regelgeving.

In allerlei gemeenten zijn nu groepen burgers in gesprek met de gemeenteraad om te bekijken of er stralingsarme woongebieden gerealiseerd kunnen worden. Op 25 augustus 2020 was er bijvoorbeeld een politieke dialoogavond in gemeente Westerveld inzake beleid voor antennes en zendmasten. Tijdens deze avond bleek er een brede consensus in de gemeenteraad te zijn voor het mogelijk maken van een [pilot voor een stralingsarm woongebied](#). Het is dan ook belangrijk dat er op korte termijn een beleidskader wordt vastgesteld zodat gemeenten weten wat hierin hun handelingsperspectieven zijn. (Zie ook [dit vervolbericht](#) van Dagblad van het Noorden.)

Nu doorpakken (aanbevelingen voor beleidsmakers)

Samenvattend kunnen we concluderen dat er zeker serieuze interesse is bij burgers om in een stralingsarm gebied te wonen, dat diverse gemeenten bereid zijn om daaraan mee te werken en dat de Rijksoverheid dit mogelijk kan maken door een uitzonderingspositie te regelen in de Telecommunicatiewet. **De verwachting is dat mensen die gezondheidsklachten ervaren door straling zullen opknappen in een stralingsarme omgeving, waardoor ze weer volwaardiger mee kunnen doen aan de samenleving. En dat is in het belang van iedereen. Dus waarom zouden we nog langer wachten om dit probleem op te lossen?**

Wij roepen de Rijksoverheid hierbij dan ook op om haar zorgplicht op te pakken en om op korte termijn stralingsarme woongebieden mogelijk te maken.

Benodigde randvoorwaarden voor de realisatie van stralingsarme woongebieden zijn o.a.:

1. **Vaststellen van handelingsperspectieven** voor gemeenten, provincies en telecomaandieners. Hiervoor kan de uitzonderingspositie of 2% niet-dekkingsplicht benut

worden (zie bovenstaand). Te realiseren beleid afstemmen met de Ministeries van Volksgezondheid en Binnenlandse Zaken.

2. Stralingsarme woongebieden regionaal/lokaal een **plek geven in de Omgevingsvisie en in de jaarlijkse plaatsingsplangesprekken** van de gemeenten met de telecomaانبieders.
3. Gemeenten, provincies en telecomaانبieders dienen **stralingsarme woongebieden mogelijk te maken en te respecteren**. Dat houdt o.a. in: geen nieuwe zendantennes, bestaande zenders eventueel aanpassen (zenders anders richten) en geen mobiele- of 5G-applicaties in stralingsarm woongebied. De dekking zal altijd voldoende zijn om ter plaatse bijvoorbeeld het alarmnummer 112 te bellen.
4. **Overleg faciliteren** met gemeenten, VNG, ministerie van Binnenlandse Zaken, telecomaانبieders, Monet en stralingsbewuste organisaties. En overleg bevorderen tussen “naburige gemeentes en telecombedrijven” om indien mogelijk de 2%-gebieden te koppelen, zodat een groter grondoppervlak wordt bereikt.
5. Hulp bij het op korte termijn vinden van een eerste mogelijke locatie. Inventarisatie van zogenaamde “quick win locaties” (locaties van gemeenten, Rijksvastgoedbedrijf, ministerie van Defensie en LNV, Staatsbosbeheer, natuur- en landschapsorganisaties e.d.).
6. Financiële ondersteuning voor een pilot om een eerste stralingsarm woongebied te realiseren. De Rijksoverheid heeft bij de frequentieveiling, die in juli 2020 heeft plaats gevonden, een bedrag van 1,23 miljard euro ontvangen van de telecomaانبieders. Een deel van dit bedrag zou hiervoor gebruikt kunnen worden.

Wij komen graag bij u op gesprek om samen met alle betrokken partijen de aangegeven mogelijkheden verder te verkennen en realiseren, zodat gezondheidsklachten door straling voorkomen kunnen worden en de gezondheidszorg niet onnodig wordt belast.

Namens Burgerinitiatief Stralingsbewust Wonen,

Mw. S.T. Belgraver en dhr. R.K.N. Verboog

Website: www.stralingsbewustwonen.nl

E-mail: info@stralingsbewustwonen.nl

Stralingsbewuste Woongemeenschappen bieden een oplossing voor vele maatschappelijke en sociale vraagstukken in het belang van ons allen!